

AUTOREFERAT
przedstawiający opis dorobku i osiągnięć naukowych

1. Imię i Nazwisko:

Anna Magdalena Reiwer-Kaliszewska

2. Posiadane dyplomy, stopnie naukowe – z podaniem nazwy, miejsca i roku ich uzyskania oraz tytułu rozprawy doktorskiej:

1996-2001 – Studia magisterskie na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Gdańskiego, kierunek Prawo, ukończone z wynikiem bardzo dobrym

2001 – uzyskanie tytułu magistra prawa, po obronie pracy magisterskiej pt. „Przekształcenie spółek” przygotowanej pod kierunkiem śp. prof. zw. dr hab. Kazimierza Kruczałaka, Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Gdańskiego

2009 – uzyskanie stopnia naukowego doktora nauk prawnych, Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Gdańskiego; rozprawa doktorska pt. *Środki antydumpingowe jako prawnofinansowy instrument ochrony gospodarki Unii Europejskiej*, której promotorem był prof. zw. dr hab. Andrzej Drwiłło, a recenzentami prof. zw. dr hab. Wanda Wójtowicz i prof. dr hab. Artur Kuś.

3. Informacje o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych:

Od 10.2003 do 06.2008 – asystent w Katedrze Prawa Finansowego Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Gdańskiego (umowa o dzieło);

Od 10.2008 do 02.2009 – wykładowca w Akademii Morskiej w Gdyni (obecnie Uniwersytet Morski w Gdyni) w ramach przedmiotu Podstawy prawa (umowa o dzieło);

Od 10. 2007 do chwili obecnej – wykładowca na Studiach Podyplomowych „Podatki i prawo podatkowe” na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Gdańskiego w ramach przedmiotów Podatek od towarów i usług oraz Podatek akcyzowy (umowa o dzieło);

od 10.2009 r. do chwili obecnej – Adiunkt w Katedrze Prawa Finansowego na Wydziale

Prawa i Administracji Wyższej Szkoły Administracji i Biznesu im. Eugeniusza Kwiatkowskiego w Gdyni (umowa o pracę).

4. Wskazanie osiągnięcia wynikającego z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (tekst jedn. Dz. U. z 2017 r. poz. 1789 ze zm.):

a) tytuł osiągnięcia naukowego:

Autorstwo monografii pt. *Postępowania antysubsydjne w świetle prawa Światowej Organizacji Handlu i Unii Europejskiej*

b) autor, tytuł, rok wydania, nazwa wydawnictwa

A. Reiwer-Kaliszewska, *Postępowania antysubsydjne w świetle prawa Światowej Organizacji Handlu i Unii Europejskiej*, Warszawa 2019, Difin, ISBN 978-83-8085-834-3, ss. 322.

recenzent wydawniczy: prof. dr hab. Andrzej Drwillo

c) omówienie celu naukowego ww. pracy i osiągniętych wyników wraz z omówieniem ewentualnego ich wykorzystania:

Przedkładana jako osiągnięcie naukowe monografia stanowi zwieńczenie moich wieloletnich badań nad postępowaniami ochronnymi w świetle prawa Światowej Organizacji Handlu i Unii Europejskiej. Zajęcie się problematyką postępowań antysubsydjnych było naturalną kontynuacją moich badań dotyczących środków ochrony handlu, do których zalicza się przede wszystkim środki antidumpingowe i antysubsydjne.

Obecnie państwa powszechnie stosują subsydia rozumiane jako finansowe wsparcie władz publicznych udzielone przedsiębiorcy krajowemu. Przyznawanie subsydiów jest jedną z aktywności władz publicznych i stanowi formę ekonomicznie umotywowanej ingerencji państwa w gospodarkę danego kraju. Udzielanie subsydiów stanowi zarazem odwrotność pobierania dochodów publicznych.

Subsydia, podobnie zresztą jak dumping, uważane są za formę nieuczciwej konkurencji. Wskazać jednak należy, że subsydia stosowane są przez władze publiczne danego państwa, a dumping jest stosowany przez przedsiębiorców. Z tego powodu państwa, których przemysł został poszkodowany wskutek przywozu towarów subsydiowanych, rzadko

podejmują środki zaradcze, nie chcąc zaostrzać stosunków z innym państwem. Kwestia polityki antysubsydijnej nabiera znaczenia wraz ze wzrostem poziomu światowej wymiany handlowej, w której uczestniczą państwa Azji Południowo-Wschodniej (tzw. „tygrysy azjatyckie”). Przejmują one w coraz większym zakresie produkcję towarów końcowych i półproduktów wytwarzanych do niedawna jedynie w państwach rozwiniętych.

Stosowanie subsydiów może powodować zaburzenia w handlu światowym, choć wskazać należy, że nie każde subsydlum wywołuje negatywne konsekwencje. Szczególnie szkodliwe są subsydia eksportowe. Uzyskane środki publiczne pozwalają eksporterom na obniżenie cen swoich towarów i łatwiejsze konkurowanie na rynkach zagranicznych. Konieczne zatem jest dokładne rozróżnienie, które subsydia powinny być dozwolone, a które potępione i precyzyjne określenie sposobów zwalczania subsydiów negatywnie wpływających na handel międzynarodowy. Współcześnie handel międzynarodowy oparty jest, między innymi, na zasadach opracowanych na forum Światowej Organizacji Handlu (WTO). Reguły handlu międzynarodowego zapewniają środki zaradcze skierowane przeciwko nieuczciwym praktykom handlowym i pozwalają na nałożenie środków ochronnych. Zasady te uregulowane zostały w Porozumieniu SCM (Porozumienie w sprawie subsydiów i środków wyrównawczych, ang. Agreement on Subsidies and Countervailing Measures - SCM)¹.

Problematyka postępowań antysubsydijnych nie doczekała się do tej pory opracowania monograficznego, a sama tematyka należy do niezwykle rzadko podejmowanych w polskiej doktrynie prawa finansowego. Stanowiło to dla mnie motywację do podjęcia próby wypełnienia sformułowanej powyżej luki teoretyczno-badawczej w literaturze przedmiotu.

Jako podstawowy obszar badawczy przyjąłam reguły dotyczące postępowań antysubsydijnych w Światowej Organizacji Handlu i w Unii Europejskiej. W Porozumieniu SCM przewidziano dwa różne sposoby postępowania w wypadku występowania subsydiów zakazanych lub zaskarżalnych: wielostronne postępowanie przed organami WTO (ang. dispute settlement) mające na celu wycofanie subsydiów przez stosujące je państwo lub usunięcie ich niekorzystnych efektów lub jednostronne nałożenie środków wyrównawczych przeciwko subsydiowanemu importowi z innego państwa członkowskiego WTO, poprzedzone postępowaniem antysubsydijnym. W Unii Europejskiej regulacją, na podstawie której przeprowadza się postępowania antysubsydijne jest Rozporządzenie Parlamentu

---

¹ OJ 1994, L 336/156.

Europejskiego i Rady nr 2016/1037 z dnia 8 czerwca 2016 roku w sprawie ochrony przed przywozem towarów subsydiowanych z krajów nie będących członkami Unii Europejskiej². Regulacja ta powinna być zgodna z prawem WTO – i obowiązującym w tym zakresie Porozumieniem SCM.

Celem monografii było dokonanie analizy wszystkich sfer postępowań antysubsydyjnych w Światowej Organizacji Handlu i Unii Europejskiej, zbadanie zgodności przepisów unijnych z prawem WTO – i obowiązującym w tym zakresie Porozumieniem SCM, jak również zidentyfikowanie i analiza problemów związanych z prowadzonymi postępowaniami, ocena istniejących rozwiązań i ewentualne wskazanie propozycji rozwiązań zidentyfikowanych problemów.

Tak sprecyzowanym celem towarzyszyło poszukiwanie odpowiedzi na następujące pytania:

1. czy wdrożenie zasad ochrony Unii Europejskiej przed niedozwolonymi subsydiami pozwala osiągnąć zamierzone cele i czy korzyści wynikające z instrumentu ochrony handlu, jakimi są postępowania antysubsydyjne i nakładane w ich wyniku środki wyrównawcze przewyższają ponoszone w tym wypadku koszty?
2. czy polityka ochrony handlu jest skuteczna?
3. czy pozycja strony w postępowaniu antysubsydyjnym jest należycie zabezpieczona przed arbitralnością czy błędami instytucji Unii Europejskiej?
4. czy podejmowane w trakcie postępowań antysubsydyjnych decyzje oparte są na odpowiednich regułach czy też są umotywowane naciskami politycznymi?

Do realizacji celu badawczego wykorzystano przede wszystkim metodę dogmatyczno-prawną. Analizie poddano Porozumienie SCM oraz rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady nr 2016/1037 z dnia 8 czerwca 2016 roku w sprawie ochrony przed przywozem towarów subsydiowanych z krajów nie będących członkami Unii Europejskiej (dalej: rozporządzenie 2016/1037), a także rozporządzenia oraz inne akty prawne organów Unii Europejskiej wydawane w toku postępowań antysubsydyjnych. Uzupełniająco wykorzystano także metodę analizy prawnoporównawczej oraz historyczno-prawnej. Wynikające z analizy oceny i wnioski zostały objęte syntezą zarówno w poszczególnych rozdziałach, jak i we wnioskach końcowych.

Za podstawowy okres badawczy przyjęto dziesięć następujących po sobie lat od 2008

---

² OJ 2016 L176/55.

do 2017 roku. Analizą objęto wszystkie przeprowadzone w tym okresie w Unii Europejskiej postępowania antysubsydyjne. Zbadano zawiadomienia o wszczęciu postępowań antysubsydyjnych, jak również akty prawne dotyczące nałożenia tymczasowych środków wyrównawczych, przyjęcia dobrowolnych zobowiązań, nałożenia ostatecznych cel wyrównawczych, jak również decyzje o zakończeniu postępowań bez nałożenia środków wyrównawczych. Akty te analizowano pod kątem sprawdzenia poprawności tych postępowań i ich zgodności z odnośnymi przepisami Porozumienia SCM i rozporządzenia 2016/1037. Analizą objęto również akty prawne instytucji unijnych wydawanych w wyniku postępowań przeglądowych (zasadniczym celem takich postępowań jest sprawdzenie, czy zastosowanie nałożonych środków wyrównawczych powinno zostać przedłużone, czy też subsydiowany przywóz zakończył się i z tego powodu środki wyrównawcze nie powinny już obowiązywać), a także w wyniku postępowań dotyczących tzw. obchodzenia środków wyrównawczych (polegającego na przykład na nieznacznej modyfikacji towaru, tak aby podlegał on zakwalifikowaniu jako inny towar, nieobjęty środkami wyrównawczymi czy wysyłce towaru objętego środkiem wyrównawczym za pośrednictwem państw trzecich, w celu uniknięcia zapłacenia ceł wyrównawczych).

Z uwagi na fakt, iż strony mają prawo do wnoszenia skarg do sądów europejskich, uzasadnione było również zbadanie orzeczeń Sądu Pierwszej Instancji oraz Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, dotyczących postępowań antysubsydyjnych. Przedmiotem moich badań były również orzeczenia panelów oraz Organu Apelacyjnego (tzw. Appellate Body) Światowej Organizacji Handlu w sprawach, w których wniosek o przeprowadzenie konsultacji został złożony z powodu naruszenia przepisów Porozumienia SCM przez Unię Europejską.

Monografia oparta została na tezie, że prawidłowa konstrukcja przepisów antysubsydyjnych jest gwarantem właściwej polityki antysubsydyjnej. Jedynie jasne i precyzyjne uregulowanie prawne tej problematyki pozwala na skuteczne i uczciwe prowadzenie tego typu postępowań. Prawdziwości tej tezy dowodzi pozytywna weryfikacja następujących hipotez badawczych:

1. kluczowe znaczenie dla postępowania antysubsydyjnego ma klarowne zdefiniowanie pojęcia subsydium i wyodrębnienie spośród stosowanych form subsydiów tych, które podlegają środkom wyrównawczym;
2. postępowania antysubsydyjne w Unii Europejskiej prowadzone są w sposób przejrzysty i sprawiedliwy;
3. przepisy antysubsydyjne Unii Europejskiej są zgodne z odnośnymi przepisami

Riwier - Kolonowka

Światowej Organizacji Handlu.

Wskazany wyżej celom pracy podporządkowany został układ niniejszego opracowania, które składa się z sześciu rozdziałów, wstępu i wniosków końcowych. W wyniku przeprowadzonych badań w poszczególnych rozdziałach, jak również we wnioskach końcowych przedstawiono szereg uwag, które mogą zostać wykorzystane podczas stanowienia prawa unijnego.

Pierwszym elementem badań było wyjaśnienie pojęcia subsydium i odróżnienie go, z uwagi na rozbieżności terminologiczne, wynikające z prawa krajowego członków Unii Europejskiej, jak również z porozumień międzynarodowych od pojęć pokrewnych, do których należą między innymi dotacje i subwencje. W rozdziale pierwszym wskazano również najważniejsze klasyfikacje i formy subsydiów, jak również przeprowadzono analizę przyczyn i okoliczności subsydiowania towarów przez władze państwowe oraz skutków praktykowania przywozu towarów subsydiowanych dla gospodarki państw trzecich.

Rozdział drugi dotyczy regulacji subsydiów w prawie Światowej Organizacji Handlu. Przedstawiono genezę i powstanie WTO, a także genezę kształtowania się procedur antysubsydyjnych w ramach Światowej Organizacji Handlu. Przeanalizowano przesłanki wystąpienia subsydium oraz sprawdzono, jakie subsydia podlegają środkom wyrównawczym w świetle Porozumienia SCM. Przedstawiono również uregulowania Porozumienia SCM dotyczące postępowania antysubsydyjnego.

Rozdział trzeci poświęcony został omówieniu kwestii dotyczących wspólnej polityki handlowej Unii Europejskiej i mieszczących się w jej ramach postępowań ochronnych, do których zalicza się również postępowania antysubsydyjne. Przedstawiono również historię unijnego ustawodawstwa antysubsydyjnego, a także wskazano cechy odróżniające subsydium w świetle Porozumienia SCM od pomocy publicznej w Unii Europejskiej w świetle postanowień Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej.

W rozdziale czwartym zaprezentowano wymogi odnoszące się do nałożenia środków wyrównawczych. Aby nałożone zostały środki wyrównawcze, konieczne jest spełnienie czterech podstawowych przesłanek, jakimi są występowanie subsydiowanego przywozu towarów na teren unijny, szkoda wyrządzona przemysłowi Unii oraz związek przyczynowy pomiędzy subsydiowanym przywozem a szkodą. Nałożenie środków wyrównawczych powinno ponadto być w tzw. interesie Unii Europejskiej. Analizie poddano przestrzeganie owych wymogów w trakcie postępowań antysubsydyjnych w badanym okresie, choć uwagę zwrócono również na wcześniejsze postępowania.

Przedmiotem analizy w rozdziale piątym jest przebieg postępowania

antysubsydyjnego w świetle prawa Unii Europejskiej. Szczególna uwaga zwrócona została na poszczególne etapy tego postępowania oraz nakładane w jego wyniku środki wyrównawcze. Zbadano również postępowania przeglądowe, których celem jest sprawdzenie, czy zastosowanie nałożonych środków wyrównawczych powinno zostać przedłużone, czy też subsydiowany przywóz zakończył się i z tego powodu środki wyrównawcze nie powinny już obowiązywać.

W rozdziale szóstym przedstawiono, mającą zastosowanie do sporów wynikających z praw i obowiązków określonych w Porozumieniu SCM, procedurę rozwiązywania sporów w ramach Światowej Organizacji Handlu. Sprawdzone również, czy sposób prowadzenia postępowań antysubsydyjnych w Unii Europejskiej, jak również nakładane w ich wyniku środki wyrównawcze są sporne, czy budzą kontrowersje wśród innych państw członkowskich Światowej Organizacji Handlu. Zbadano także orzeczenia sądowe dotyczące spraw związanych z prowadzeniem postępowań antysubsydyjnych w Unii Europejskiej.

Na tle zrealizowanych badań naukowych sformułowano następujące główne wnioski końcowe:

Po pierwsze, ustalono, iż subsydlum stanowi odrębną formę od innych form finansowego wsparcia przedsiębiorców. Mimo iż w wielu opracowaniach pojęcia subsydlum, dotacja, subwencja są stosowane zamiennie to pojęcia te nie są tożsame. Przede wszystkim zaznaczyć należy, że nie każde wsparcie finansowe udzielone przedsiębiorcy przez władze publiczne będzie stanowiło subsydlum. Zasadniczo elementami konstrukcyjnymi subsydlum są koszt poniesiony przez władzę publiczną, specyficzność subsydlum, czyli skierowane do określonego przedsiębiorcy lub branży, korzyść uzyskana przez beneficjenta, a także wpływ, jaki owo subsydlum wywiera na handel międzynarodowy. Podobnie jak dotacja, subsydlum ukierunkowane jest na osiągnięcie określonego celu, a beneficjent uzyskuje korzyść. Zaznaczyć jednak należy, iż pojęcie subsydlum ma znacznie szerszy zakres niż dotacja. Dotacja jest bowiem klasyczną formą dokonywania w trybie władczym wydatków z zasobów budżetu państwa lub jednostki samorządu terytorialnego na rzecz innych osób, natomiast w wypadku subsydlum nie zawsze mamy do czynienia z bezpośrednim obciążeniem zasobów budżetowych państwa czy samorządu. Niekiedy obciążony zostaje podmiot, który jest zarządzany przez władze publiczne lub w którym władze publiczne mają udziały. Ponadto subsydlum obejmuje również swym zakresem instrumenty, które nie mieszczą się w zakresie definicji dotacji ani subwencji. Jako przykład wskazać można zwolnienia podatkowe dla określonych przedsiębiorców, dostarczanie towarów przedsiębiorcom przez władze państwowe po cenach niższych od rynkowych albo świadczenie usług przez władze

państwowe, które podobnie jak bezpośrednie przekazanie im środków przez władze publiczne powoduje, iż zyskują oni korzyść. Przyjąć zatem można, iż dotacja może stanowić jedną z wielu form subsydiów. Zauważyć również należy, iż w wypadku dotacji i subwencji nie bada się ich wpływu na handel międzynarodowy. Z kolei przy omawianiu pojęcia subsydium ów wpływ, jaki dane subsydium wywiera na handel międzynarodowy, ma istotne znaczenie. Pojęcie subsydium pojawia się w prawie międzynarodowym, gdzie mamy do czynienia z towarami przekraczającymi granice różnych państw. W wypadku gdy subsydium wywiera negatywny wpływ na handel międzynarodowy może podlegać środkom wyrównawczym nałożonym przez władze państwa trzeciego.

Po drugie, pozytywnie ocenić należy występowanie zarówno w Porozumieniu SCM, jak i rozporządzeniu 2016/1037 definicji subsydium. W Porozumieniu SCM rozróżniono subsydium jako takie oraz subsydium podlegające środkom wyrównawczym. Definicja subsydium zawarta w Porozumieniu SCM zawiera trzy podstawowe elementy: wystąpienie wkładu finansowego; poniesienie/przyznanie tego wkładu finansowego przez rząd lub jakąkolwiek instytucję publiczną oraz osiągnięcie korzyści przez beneficjenta. Niezbędnym elementem, aby subsydium podlegało środkom wyrównawczym, jest wymóg specyficzności, a więc ograniczenie tego subsydium do wybranych podmiotów i brak jego dostępności dla ogółu przedsiębiorców. Definicja zawarta w rozporządzeniu 2016/1037 jest niemal identyczna, jak ta wynikająca z art. 1 Porozumienia SCM. Zgodnie z art. 3 uważa się, że subsydium istnieje, jeżeli: władze publiczne państwa pochodzenia lub wywozu wniosły wkład finansowy lub ma miejsce jakakolwiek forma wsparcia w zakresie dochodów lub cen w rozumieniu art. XVI GATT z 1994 r.; oraz 2) w ten sposób zostaje przyznane świadczenie. Powyższe uwagi pozwalają na przyjęcie wniosku, iż nie każde wsparcie finansowe państwa udzielone przedsiębiorcy będzie stanowić subsydium w świetle uregulowań Porozumienia SCM i Rozporządzenia 2016/1037 Unii Europejskiej. Tym samym zasadne jest rozgraniczenie kryterium subsydium oraz „subsydiowania” w rozumieniu potocznym. Państwo subsydiuje w potocznym rozumieniu wiele podmiotów, lecz to wsparcie nie zawsze wypełnia przesłanki definicji subsydium. Zasadniczo elementami konstrukcyjnymi subsydium podlegającego środkom wyrównawczym są: wkład finansowy władzy publicznej, korzyść uzyskana przez beneficjenta oraz specyficzność subsydium, czyli skierowane do określonego przedsiębiorcy lub branży, a także wpływ, jaki owo subsydium wywiera na handel międzynarodowy.

Choć w Porozumieniu SCM wyróżniono trzy rodzaje subsydiów: zakazane (ang. prohibited) – do których zalicza się subsydia eksportowe (ang. export subsidies) i subsydia

uzależnione od użycia towarów krajowych (ang. local content subsidies), zaskarżalne (ang. actionable) – nie spełniające warunków zaliczenia ich do subsydiów zakazanych lub niezaskarżalnych oraz niezaskarżalne (ang. non-actionable) – subsydia przeznaczone na ochronę środowiska, wyrównywanie różnic regionalnych czy też prace badawcze, to z uwagi na fakt, iż postanowienie art. 8 Porozumienia SCM miało zastosowanie przez 5 lat i było z założenia tymczasowe, a członkowie WTO nie porozumieli się co do przedłużenia tego terminu, zgodnie z art. 31 Porozumienia SCM okres ochronny dla tego rodzaju subsydiów już wygasł. Uznać zatem można, iż obecnie wyróżnić można jedynie dwa rodzaje subsydiów: zakazane i zaskarżalne, a w konsekwencji w niektórych sytuacjach również subsydia dotąd traktowane jako dozwolone mogą być przedmiotem postępowań antysubsydyjnych.

W Rozporządzeniu 2016/1037 wprowadzono wyraźny i jednoznaczny podział subsydiów na subsydia podlegające środkom wyrównawczym i subsydia, które środkom wyrównawczym nie podlegają. Subsytia podlegające środkom wyrównawczym podzielono na dwa rodzaje: subsytia zakazane, do których zalicza się subsytia wywozowe i subsytia uwarunkowane preferencyjnym wykorzystaniem towarów krajowych oraz subsytia, które są specyficzne dla określonych przedsiębiorców. W załączniku I do rozporządzenia 2016/1037 wskazano przykładowy wykaz subsydiów wywozowych. Wykaz ten jest bardzo szczegółowy, wręcz kazuistyczny i pozwala na stwierdzenie, w jakich sytuacjach dane wsparcie finansowe władz publicznych może zostać uznane za subsydium wywozowe. Na uwagę zasługują wyjątki wskazujące, kiedy dany środek nie będzie uznawany za subsydium wywozowe.

Po trzecie, zgodnie z obowiązującymi przed 31 grudnia 1999 r. przepisami środkom wyrównawczym nie podlegały subsytia, które nie były szczególne, a także subsytia, które wprawdzie były szczególne, lecz spełniały warunki przewidziane w ust. 2, 3 lub 4 artykułu 4 ówczesnie obowiązującego Rozporządzenia 2026/97 (czyli tzw. zielone subsytia, na przykład subsytia na działalność badawczą, pomoc dla regionów o niekorzystnych warunkach gospodarowania, subsytia dla popierania przystosowania istniejących urządzeń do nowych wymogów środowiska). Odnośne przepisy WTO wygasły z dniem 31 grudnia 1999 r., w związku z czym w Porozumieniu SCM, jak również w rozporządzeniu 2016/1037 brak jest obecnie szczegółowych uregulowań dotyczących tzw. subsydiów zielonych. Tymczasem kwestie dotyczące ochrony środowiska, praw pracowników, czy zdrowia publicznego nie powinny być już postrzegane wyłącznie jako domeny polityki wewnętrznej państw niezwiązanej z handlem międzynarodowym. Z tego powodu konieczne jest pilne uregulowanie kwestii subsydiów dozwolonych. Należy silnie uzależnić priorytety Komisji Europejskiej w dziedzinie kształtowania zrównoważonej i postępowej polityki handlowej z

Flavia Kolman

tymi subsydiami. Celem tej polityki jest coraz bardziej wolny handel międzynarodowy, lecz bez obniżania standardów jakościowych osiągniętych w Unii Europejskiej. Wydaje się, że subsydia dozwolone powinny wspierać rozwój gospodarki światowej zmierzając w stronę gospodarki niskoemisyjnej, w której produkcja dóbr nie będzie równoznaczna z emisją CO₂ oraz innych trujących zanieczyszczeń, niekorzystnie wpływających zarówno na zdrowie ludzi oraz środowisko naturalne, takich jak spalanie węgla niskiej jakości, spaliny w transporcie lotniczym, lądowym oraz morskim, smog przemysłowy, jednorazowo wykorzystywany plastik itp. Subsydium dozwolone powinno też obejmować możliwość wspierania produkcji społecznie odpowiedzialnej, uwzględniającą szeroko pojęte kwestie socjalne (w tym uczestnictwa kobiet w międzynarodowej wymianie gospodarczej, płacy minimalnej, praw człowieka i godności ludzkiej), wspierania regionów oraz państw słabiej rozwiniętych (w tym subsydiowania digitalizacji procesu uzyskania zgód unijnych na eksport towarów z Afryki do państw UE) oraz zdecydowaną ochronę środowiska naturalnego (poprzez obniżenie szkodliwych subsydiów w rybołówstwie i konsekwencji w postaci przełowienia akwenów morskich).

Po czwarte, wciąż problematyczna pozostaje również kwestia subsydiów w rolnictwie. Z uwagi na fakt, iż poszczególnym państwom zależy na ochronie rolnictwa jako jednej z najważniejszych gałęzi gospodarki, problem subsydiowania rolnictwa należy do niezwykle kontrowersyjnych. Unia Europejska nie jest zwolennikiem stosowania celów wyrównawczych na artykuły rolne, gdyż jest to niekorzystne dla prowadzonej przez nią Wspólnej Polityki Rolnej, która w dużym stopniu opiera się na subsydiowaniu rolnictwa. W prawie Światowej Organizacji Handlu, a w konsekwencji również w prawie unijnym zauważyć należy brak dyscypliny przy wskazaniu, które towary subsydiowane mogą podlegać środkom wyrównawczym. Towary rolne wciąż nie są objęte zakresem Porozumienia SCM, a problematyka ta uregulowana została w odrębnym porozumieniu – Porozumieniu w sprawie rolnictwa (ang. Agreement on Agriculture, AoA)³.

Po piąte, aktualna konstrukcja przepisów regulujących prowadzenie postępowań antysubsydyjnych jest prawidłowa. Wiele jednakże zależy od tego, czy będą właściwie zastosowane w praktyce. Analiza przeprowadzonych w latach 2008-2017 postępowań antysubsydyjnych prowadzi do konkluzji, iż postępowania te przeprowadzane są w sposób zgodny ze standardami wskazanymi w rozporządzeniu Rady 2016/1037. Sama zaś regulacja unijna zgodna jest z prawem Światowej Organizacji Handlu i obowiązującym w tym zakresie

³ Dz. U. z 1996 r. Nr 9, poz. 54, zał. nr 1.

Porozumieniem SCM. Na uwagę zasługuje również występowanie wielu elementów dodatkowych niewymaganych przez Porozumienie SCM. Do elementów tych należy przede wszystkim obowiązek badania tzw. interesu Unii Europejskiej w nałożeniu środków wyrównawczych. W wypadku, gdy nałożenie środków wyrównawczych nie leży w interesie Unii Europejskiej, wówczas środki te nie są nakładane. Obecnie Komisja podejmując decyzję, czy interes Unii Europejskiej wymaga interwencji może zdecydować albo na „tak” albo na „nie”. Warty rozważenia byłoby wprowadzenie rozwiązania umożliwiającego podjęcie decyzji dotyczącej częściowego przyjęcia środków wyrównawczych.

Po szóste, w toku przeprowadzonych badań ustalono, iż prawa stron w podczas postępowań antysubsydyjnych w Unii Europejskiej są respektowane w sposób należyty. Uwaga ta dotyczy nie tylko praw przedsiębiorców unijnych, lecz również przedsiębiorców z państw trzecich. Na uwagę zasługuje występująca w UE instytucja Rzecznika Praw Stron, którego zadaniem jest ochrona skutecznego wykonania praw procesowych zainteresowanych stron, zwłaszcza prawa do bycia wysłuchanym oraz prawa dostępu do dokumentacji oraz poufności informacji handlowych. Rzecznik Praw Stron jest autonomicznym i neutralnym, nieangażowanym w interesy żadnej ze stron urzędnikiem dyrektoriatu do spraw handlu Komisji Europejskiej. Wykonując swoje zadania, Rzecznik Praw Stron nie przyjmuje od nikogo instrukcji. Jego rola polega na zapewnieniu większej przejrzystości, bezstronności i sprawiedliwości w toku prowadzonych postępowań ochronnych, a więc również antysubsydyjnych. Rzecznik Praw Stron ma obowiązek dbać o to, aby wszelkie istotne argumenty i fakty przedstawione przez zainteresowane strony zostały w trakcie postępowania ochronnego rozważone przez Komisję Europejską, niezależnie od tego, czy przemawiają one na korzyść, czy na niekorzyść zainteresowanych stron. W tym celu Rzecznikowi Praw Stron przyznano nieograniczony dostęp bez zbędnej zwłoki do wszystkich akt dotyczących postępowania antysubsydyjnego w jego dowolnym momencie. Na wniosek każdej ze stron postępowania antysubsydyjnego może on przeanalizować informacje poufne i niewchodzące w zakres streszczenia ustaleń, do których ta strona nie ma dostępu i sprawdzić w jaki sposób służby Komisji odpowiedzialne za dochodzenie wykorzystywały te informacje. Po zapoznaniu się z dokumentacją sprawy Rzecznik Praw Stron powinien poinformować zainteresowaną stronę, czy według niego informacje, których udostępnienia stronie odmówiono, są istotne z punktu widzenia obrony tej strony oraz czy służby odpowiedzialne za dochodzenie odpowiednio uwzględniły te informacje w faktach i ustaleniach, na których oparły swoje wnioski. Rzecznik Praw Stron ma możliwość stałego monitorowania postępowania antysubsydyjnego, gdyż przedstawiciele Komisji zobowiązani są informować go o przebiegu

Weniger - Le Gine - Su

postępowania, którego dotyczy jego interwencja, aż do momentu przyjęcia ostatecznej wersji aktu prawnego, a ponadto przed przyjęciem owej ostatecznej wersji aktu prawnego poinformować go, czy i w jaki sposób uwzględniły jego zalecenia. W wyniku przyjęcia takiego rozwiązania zapewniona jest poufność danych, gdyż Rzecznik Praw Stron nie przekazuje pełnych informacji stronom, lecz jedynie informuje je o tym, czy wszelkie dane w sprawie zostały przez służby Komisji należycie uwzględnione. Z tych przyczyn uważam, iż, mimo że do tej pory nie uregulowano prawnie kwestii dotyczących tzw. administracyjnych instrumentów ochronnych (APO ang. administrative protective orders), to dostęp do danych w postępowaniach antysubsydyjnych w Unii Europejskiej jest wystarczający. Należałoby jednak postulować przyjęcie zasady obowiązkowego udziału Rzecznika Praw Stron w każdym prowadzonym postępowaniu antysubsydyjnym, a nie jak ma to miejsce obecnie, jedynie na wniosek strony. Przyjęcie takiego rozwiązania mogłoby zapewnić jeszcze większą gwarancję przestrzegania praw stron zainteresowanych w zakresie dostępu do informacji oraz ochrony poufności danych.

Po siódme, zauważyć należy, iż dotychczas dużym problemem były retorsje ze strony władz publicznych państw trzecich stosowane wobec unijnych producentów zamierzających złożyć skargę mającą na celu wszczęcie postępowania antysubsydyjnego. Przybierały one najczęściej formę różnego rodzaju barier administracyjnych powodujących utrudnienia w handlu. W obawie przed takimi niekorzystnymi konsekwencjami producenci niechętnie wnosili skargi, a nierzadko wręcz wycofywali się z udziału w dochodzeniu. Wprawdzie obowiązujące rozporządzenie 2016/1037 już od samego początku przewidywało możliwość wszczęcia postępowania z urzędu, jednakże w praktyce zdarzało się to bardzo rzadko. Dlatego postulować należałoby częstsze wszczynanie postępowań antysubsydyjnych z urzędu, w sytuacji, gdy producentom unijnym mogą grozić niekorzystne konsekwencje ze strony państw trzecich. Producentom unijnym obawiającym się ewentualnych retorsji należy umożliwić nawiązanie kontaktu z Komisją Europejską w sposób poufny. Informacje wymagane przez Komisję powinny być publikowane na stronie internetowej Dyrekcji Generalnej ds. Handlu Komisji Europejskiej. Komisja podejmując decyzję o wszczęciu postępowania z urzędu, ma obowiązek opierania się na jakości dostępnych dowodów dotyczących subsydiów wyrządzających szkodę, przy uwzględnieniu przesłanek ekonomicznych. Konieczne byłoby sprawdzenie, czy nałożenie środków ochronnych, oczywiście w wypadku, gdyby potwierdziło się stosowanie subsydiów, będzie miało pozytywne skutki ekonomiczne dla całej Unii. Skuteczność takich postępowań, wszczętych z urzędu ma wzmocnić wprowadzenie obowiązku współpracy dla producentów unijnych,

Kevin Volonec

obejmującego zwłaszcza udzielenie odpowiedzi na pytania zawarte w kwestionariuszu przesyłanym na początku dochodzenia. Dużym problemem jest bowiem brak współpracy zarówno ze strony producentów i eksporterów z państw trzecich, jak i importerów krajowych podczas prowadzonych postępowań antysubsydyjnych. W tym zakresie importerów można łatwo „ukarać” wykorzystując „dane dostępne” oraz nakładając cła rezydualne na sprowadzane przez nich towary. Rozważyć należałoby wprowadzenie kar dla producentów unijnych, którzy nie chcą współpracować co mogłoby usprawnić prowadzenie postępowań antysubsydyjnych.

Po ósme, postępowania antysubsydyjne w Unii Europejskiej prowadzone są w sposób przejrzysty i sprawiedliwy i nie mają charakteru politycznego. Wprawdzie Komisja Europejska (departamenty Dyrekcji Generalnej ds. Handlu odpowiedzialne za prowadzenie takich postępowań i nałożenie środków wyrównawczych) jest organem politycznym, ale ponadnarodowym. Zbadane sprawy świadczą o tym, że decyzje podejmowane są w sposób neutralny przy dużym udziale przedstawicieli państw członkowskich w ramach tzw. komitetów. Nałożone przez instytucje Unii Europejskiej środki wyrównawcze są dość rzadko kwestionowane na forum rozstrzygnięcia sporów WTO oraz przed sądami europejskimi. W badanym okresie obejmującym lata 2008 – 2017 na forum Światowej Organizacji Handlu jedynie siedem wniosków o konsultacje dotyczyło naruszenia przez Unię Europejską Porozumienia SCM w trakcie prowadzonych postępowań antysubsydyjnych. Ponadto jedynie niewielka liczba sporów była do tej pory przedmiotem rozstrzygnięcia sądów europejskich. Może to świadczyć o stosowaniu przez instytucje unijne wysokich standardów podczas prowadzenia postępowań antysubsydyjnych.

Problematyka prezentowana w monografii jest niewątpliwie kontrowersyjna i wymaga wyważenia interesów wielu stron. Wciąż nie ma zgody również wśród państw członkowskich Unii Europejskiej dotyczącej niektórych rozwiązań prawnych, co dało się zauważyć podczas dyskusji nad modernizacją środków ochrony handlu. Warto pamiętać, że prowadzenie postępowań antysubsydyjnych jest obecnie bardzo skomplikowane również z tego powodu, iż duża część produkcji została już wyprawdzona z Unii Europejskiej. Produkcja znajduje się często w Chinach, a towary tam wyprodukowane przywożone są do Unii Europejskiej i sprzedawane pod unijną nazwą. Zauważyć daje się dość wyraźny podział na państwa bardziej uprzemysłowione, które większą część swojej produkcji wyprawdziły za granice unijne i te mniej uprzemysłowione, które wciąż znaczną część towarów produkują samodzielnie. Tym pierwszym nie zawsze zależy na rygorystycznym uregulowaniu problematyki subsydiów i postępowań antysubsydyjnych.

Dokonane w monografii badania mogą stanowić ważny element w toku dalszej dyskusji nad optymalnym kształtem regulacji prawnych odnośnie do postępowań antysubsydyjnych w Światowej Organizacji Handlu i Unii Europejskiej.

5. Omówienie dorobku i pozostałych osiągnięć naukowo-badawczych, z uwzględnieniem kryteriów, o których mowa w przepisach wydanych na podstawie art. 16 ust. 4 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (tekst jedn. Dz. U. z 2017 r. poz. 1789 ze zm.):

Poza wyżej wskazanymi, na osiągnięcia naukowo-badawcze w dziedzinie nauk prawnych składają się 43 publikacje o charakterze naukowym, z czego 37 uzyskanych po osiągnięciu stopnia naukowego doktora nauk prawnych. Do dorobku naukowego, po uzyskaniu stopnia naukowego doktora nauk prawnych, zaliczam autorstwo dwóch monografii, autorstwo lub współautorstwo 24 rozdziałów w książkach, 6 artykułów naukowych oraz 1 publikacji o charakterze leksykonu. Dodatkowo w trakcie publikacji są 4 opracowania mojego autorstwa (opracowania pozytywnie zrecenzowane i przyjęte do druku).

5.1. Dorobek naukowy

Moje prace skupiały się na trzech obszarach badawczych:

- a) Postępowania ochronne w Unii Europejskiej i w Światowej Organizacji Handlu
- b) Prawo celne Unii Europejskiej
- c) Prawo podatkowe.

ad a) postępowania ochronne w Unii Europejskiej i w Światowej Organizacji Handlu

Kluczowym obszarem moich zainteresowań naukowych była problematyka postępowań ochronnych w Unii Europejskiej i Światowej Organizacji Handlu. Oprócz monografii wymienionej w pkt 4 powyżej opublikowałam również inne opracowania dotyczące tej problematyki.

Problematyka modernizacji środków ochrony handlu stała się w ostatnich latach szczególnie paląca zwłaszcza w obliczu stosowania przez państwa trzecie subsydiów na ogromną skalę i w rezultacie powstania nadwyżek produkcyjnych, które następnie zalewały rynek Unii Europejskiej. W publikacji *The issue of modernization of the trade defense instruments in the European Union in the XXI century* [w:] *The Financial Law Towards Challenges of the XXI century: (conference proceedings)*, red. M. Radvan, J. Gliniecka, T.

Sowiński, P. Mrkyvka, Masaryk University, Brno 2017, s. 421-434, postawiono tezę, iż celem regulacji antydumpingowej oraz antysubsydynnej oraz nakładanych w wyniku postępowań środków ochronnych powinna być odpowiednia ochrona rynku Unii Europejskiej przed przywozem towarów po cenach dumpingowych oraz przed przywozem towarów subsydiowanych. Regulacje te nie powinny jednakże ograniczać handlu, lecz wymuszać na jego uczestnikach uczciwe reguły gry. Zasadniczą rolą środków ochronnych jest bowiem przywrócenie warunków konkurencji zakłóconych przez nieuczciwe praktyki handlowe. W opracowaniu zaprezentowano ewolucję prawnofinansowych środków ochrony handlu Unii Europejskiej, dokonano oceny ich dotychczasowego rozwoju, a także wskazano propozycje wprowadzenia zmian do rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady 2016/1036 o ochronie przed przywozem na unijny obszar celny towarów po cenach dumpingowych z krajów nie będących członkami Unii Europejskiej⁴ oraz 2016/1037 o ochronie przed przywozem na unijny obszar celny towarów subsydiowanych z krajów nie będących członkami Unii Europejskiej w celu usprawnienia postępowań ochronnych w Unii Europejskiej. Publikacja ta umieszczona została w bazie Web of Science.

Publikację z tego obszaru badawczego stanowi również monografia *Środki antydumpingowe jako prawnofinansowy instrument ochrony gospodarki Unii Europejskiej*, Wyższa Szkoła Administracji i Biznesu im. Eugeniusza Kwiatkowskiego w Gdyni, Gdynia 2012, ss. 239, w której zbadano rolę i charakter prawny środków antydumpingowych. Przeprowadzono również analizę przyczyn i okoliczności występowania dumpingu oraz skutków praktykowania przywozu po cenach dumpingowych dla gospodarki Unii Europejskiej. Podjęto się również oceny efektywności środków antydumpingowych stosowanych przez Unię. W monografii odniesiono się do zmian wprowadzonych w wyniku przyjęcia rozporządzenia Rady (WE) nr 1225/09 z dnia 30 listopada 2009 roku w sprawie ochrony przed przywozem produktów po cenach dumpingowych z krajów nie będących członkami Wspólnoty Europejskiej⁵.

Problematyki dumpingu, postępowań antydumpingowych i środków antydumpingowych dotyczą również publikacje: *Geneza kształtowania się procedur antydumpingowych na świecie i w Unii Europejskiej – kierunki przeobrażeń i zmian* [w:] *Prawo celne i podatek akcyzowy. Kierunki przeobrażeń i zmian*, red. P. Stanisławiszyn, T. Nowak, Lex a Wolters Kluwer business, Warszawa 2014, s. 382-400 oraz *Środki antydumpingowe jako prawnofinansowy instrument ochrony gospodarki Unii Europejskiej*

⁴ OJ 2016 L 176/21.

⁵ Dz. U. L 343 z 22.12.2009, s. 51.

[w:] *Daniny publiczne. Prawo finansowe wobec wyzwań XXI wieku* [red.] A. Dobaczewska, E. Juchniewicz, T. Sowiński, CeDeWu, Warszawa 2010, s. 255-263. Podjęcie decyzji o wprowadzeniu bądź też nieprowadzeniu środków antydumpingowych wymaga rozstrzygnięcia sprzeczności, wyważenia często wykluczających się interesów podmiotów uczestniczących w handlu międzynarodowym. Do kontrowersji związanych ze stosowaniem tzw. "interesu Unii Europejskiej", jako jednego z kryterium nałożenia środków antydumpingowych odniosłam się w publikacji *Środki antydumpingowe jako element polityki celnej Unii Europejskiej – problematyka „interesu Unii Europejskiej”* [w:] *Polityka celna. Ekonomia. Prawo. Praktyka*, red. E. Gwardzińska, A. Werner, J. Wierzbicki, Biblioteka Celnej Książki, Wydawnictwo BW Szczecin, Szczecin 2014, s. 321-331.

Na uwagę zasługuje również opracowanie *Postępowanie antydumpingowe i antysubsydyjne* [w:] *System prawnofinansowy Unii Europejskiej*, red. A. Drwillo, A. Jurkowska-Zeidler, WoltersKluwer, Warszawa 2017, s. 401-433. W publikacji tej kompleksowo ujęto problematykę postępowań ochronnych w Unii Europejskiej mieszczących się w ramach systemu prawnofinansowego Unii Europejskiej.

Problematyki subsydiów dotyczą artykuły *Pojęcie subsydium – zarys ewolucji – od GATT do WTO*, *Monitor Prawa Celnego i Podatkowego* 9(266)/2017, s. 323-328 oraz *Pojęcie subsydium w świetle Porozumienia w sprawie subsydiów i środków wyrównawczych Światowej Organizacji Handlu*, *Monitor Prawa Celnego i Podatkowego* 11(268)/2017, s. 412-418.

Problematyką subsydiów w świetle prawa Światowej Organizacji Handlu zajęłam się również przygotowując opracowanie *The sustainable development and the issue of subsidies in the light of the law of the World Trade Organization* [w:] *Finance and Sustainability. Proceedings from the Finance and Sustainability Conference, Wrocław 2017*, red. A. Bem, K. Daszyska-Zygadlo, K. Hajdikova, P. Juhasz, Springer 2018. Zrównoważony rozwój, rozumiany jako taki, w którym potrzeby obecnego pokolenia powinny być zaspokajane bez uszczerbku dla możliwości zaspokojenia potrzeb przyszłych pokoleń, jest jednym z najważniejszych wyzwań współczesnego świata. Z tego powodu w publikacji postawiono tezę, iż subsydia mieszczące się w ramach polityki zrównoważonego rozwoju, mające na celu gospodarcze wsparcie przedsiębiorców oraz rozwoju wybranych obszarów gospodarki powinny zasadniczo być dozwolone i akceptowalne. Od takich subsydiów należy jednakże odróżnić subsydia zakłócające międzynarodową konkurencję. Subsydia takie mogą być przedmiotem środków wyrównawczych. Publikacja ta umieszczona została w bazie Web of Science.

W opracowaniach *Subsydiowanie usług w świetle prawa Światowej Organizacji Handlu*, Monitor Prawa Podatkowego i Celnego 3(284)/2019, s. 98-101 oraz *Regulacje Światowej Organizacji Handlu dotyczące subsydiowania towarów i usług*, Pieniądze i więź 1/2019 omówiono najważniejsze kwestie związane z subsydiowaniem usług w świetle prawa Światowej Organizacji Handlu. W publikacjach tych stanęłam na stanowisku, iż choć kwestia subsydiowania usług uregulowana została w Układzie ogólnym w sprawie handlu usługami (ang. General Agreement on Trade in Services (GATS)), to regulacja ta jest niewystarczająca i nie pozwala na rozróżnienie pomiędzy subsydiami zapewniającymi przedsiębiorcom nieuczciwą przewagę rynkową oraz subsydiami, mającymi charakter generalny, przyznawanymi wszystkim podmiotom na danym rynku. Podwójny standard, zgodnie z którym towary przemysłowe i rolne podlegają uregulowaniom szczególnym dotyczącym subsydiów, podczas gdy wykorzystanie subsydiów na usługi niemal całkowicie pozostaje w gestii poszczególnych członków WTO, nie jest uzasadnione ekonomicznie ani politycznie. Z tego powodu postulowałam objęcie również tej dziedziny szczegółowymi uregulowaniami Światowej Organizacji Handlu, przede wszystkim przyjęciu definicji subsydium w usługach, która mogłaby być oparta na tej zawartej w Porozumieniu SCM, z uwzględnieniem jednak różnic między subsydiowaniem towarów i usług.

Postępowania ochronne w świetle prawa Światowej Organizacji Handlu były przedmiotem moich wystąpień na następujących konferencjach o zasięgu międzynarodowym i krajowym:

1. *Anti-dumping proceedings in the European Union*, referat wygłoszony na Międzynarodowej Konferencji Naukowej Dny Prava, organizowanej przez Wydział Prawa Uniwersytetu Masaryka w Brnie, Brno Czechy 2011 r.
2. *Środki antydumpingowe jako prawno-finansowy instrument ochrony gospodarki Unii Europejskiej*, referat wygłoszony na Międzynarodowej Bałtyckiej Konferencji Prawa Finansowego „Prawo finansowe wobec wyzwań XXI wieku”, zorganizowanej przez Katedrę Prawa Finansowego, Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Gdańskiego, Karlskrona 2014 r.
3. *Środki antydumpingowe jako element polityki celnej Unii Europejskiej – problematyka „interesu Unii Europejskiej”*, referat wygłoszony na Międzynarodowej Konferencji nt. Polityka celna – istota i relacje z podstawowymi problemami współczesnego międzynarodowego obrotu towarowego, połączonej z Jubileuszem pana Profesora Wiesława Czyżowicza z okazji 65 rocznicy urodzin i 45-lecia pracy naukowej, organizowanej przez Szkołę Główną Handlową, Warszawa 2014 r.

4. *The issue of modernization of the trade defense instruments in the European Union in the XXI century*, referat wygłoszony na IV Międzynarodowej Bałtyckiej Konferencji Prawa Finansowego nt. Prawo finansowe wobec wyzwań XXI wieku, organizowanej przez Katedrę Prawa Finansowego Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Gdańskiego, Gdynia-Karlskrona-Kopenhaga 2017 r.
5. *The sustainable development and the issue of the prohibited, actionable and non-actionable subsidies in the light of the law of the World Trade Organization*, referat wygłoszony na Międzynarodowej Konferencji Naukowej nt. Finance and Sustainability organizowanej przez Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu, Wrocław 2018 r.
6. *„Subsydium” zielone” w świetle prawa Światowej Organizacji Handlu*, referat wygłoszony na IX Opolskiej Konferencji Podatkowej nt. „Prawo celne, podatek akcyzowy oraz gry hazardowe – teoria i praktyka” organizowanej przez Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu w Opolu oraz Izbę Administracji Skarbowej w Opolu, Izbicko 2019 r.

Badania w zakresie postępowań ochronnych kontynuuję przygotowując obecnie referat i artykuł dotyczący prawa do dobrej administracji w postępowaniach ochronnych w Unii Europejskiej na XVII Międzynarodową Konferencję Naukową pod tytułem „Aksjologia w prawie finansowym krajów Europy Środkowej i Wschodniej” organizowanej przez Katedrę Prawa Międzynarodowego Wydziału Prawa Państwowego Uniwersytetu im. Janka Kupały w Grodnie przy współudziale Centrum Informacji i Organizacji Badań Finansów Publicznych i Prawa Podatkowego Krajów Europy Środkowej i Wschodniej w dniach 18-20 września 2019 r. w Grodnie.

Ad b) Prawo celne Unii Europejskiej

W zakresie mojego dorobku pragnę wskazać na autorstwo i współautorstwo publikacji naukowych w kraju i za granicą zarówno w języku polskim, jak i angielskim, które dotyczą ogólnej problematyki prawa celnego.

W monografii *System prawnofinansowy Unii Europejskiej*, red. A. Drwiłło, A. Jurkowska-Zeidler, WoltersKluwer, Warszawa 2017 udowodniono tezę, iż na unijny system prawnofinansowy składają się zagadnienia obejmujące wiele dziedzin, między innymi prawo instytucji finansowych, prawo budżetowe, prawo finansowania zadań polityki regionalnej, prawo podatkowe, prawo rynku finansowego oraz prawo celne. W rozdziale *Prawo celne* [w:]

wskazanej wyżej monografii *System prawnofinansowy Unii Europejskiej*, red. A. Drwiłło, A. Jurkowska-Zeidler, WoltersKluwer, Warszawa 2017, s. 369-400, odniosłam się do miejsca prawa celnego w systemie prawa. Stałam na stanowisku, iż choć prawo celne nie jest obecnie jednolicie definiowane w doktrynie ani w literaturze przedmiotu, to uzasadnionym jest przyjęcie, że regulacje celne Unii Europejskiej mieszczą się w ramach systemu prawnofinansowego Unii Europejskiej.

Tematyką ogólnego prawa celnego zajęłam się również w opracowaniach *Prawo celne* [w:] *Podstawy prawa finansowego i finansów publicznych*, red. A. Drwiłło, WoltersKluwer business, Warszawa 2018, s. 365-406, mój indywidualny wkład w opracowanie oceniam na 80%; jak również *Europejski Kodeks Celny* [w:] *Europa przedsiębiorców*, red. Z. Brodecki, LexisNexis, Warszawa 2011, s. 259-263. Zawarta w tej publikacji glosa do wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z 15 września 2005 r. w sprawie C-495/03: *Intermodal Transports BV*, ECLI:EU:C:2005:552 (Zb.Orz. 2005, s. I-8151) dotyczy zakresu podmiotowego prawa do powoływania się na wiążącą informację taryfową. W trakcie publikacji jest napisany przeze mnie rozdział *Polish customs law* do monografii *Polish Financial Law* pod red. A. Dobaczewskiej i A. Drwiłło. Monografia została pozytywnie recenzowana i zostanie wydana nakładem Wydawnictwa Wolters Kluwer.

W kręgu moich zainteresowań są również kwestie związane z suwerennością Unii Europejskiej. W opracowaniu *The sovereignty of the countries of the European Union in the area of the customs union and common commercial policy* [w:] *Tax sovereignty and the concept of fiscal rule-making in the countries of Central and Eastern Europe. Conference Proceedings*, red. M. Sentsova (Karaseva), E. Ruśkowski, A. Paul, M. Radvan, Voronezh VSU Publishing House, 2018, s. 84-96 zajęłam stanowisko w kwestii suwerenności Unii Europejskiej w zakresie problematyki handlu międzynarodowego.

W obszarze moich zainteresowań leży również problematyka postępowań celnych, czemu dałam wyraz w publikacji *Changes in the European Customs Proceedings in the Light of the Provisions of Tax Ordinance Act* [w:] *Tax Codes Concepts in the Countries of Central and Eastern Europe*, red. L. Etel, M. Popławski, Wyd. Temida 2, Białystok 2016, s. 411-423. Na temat organów administracji celnej pisałam między innymi w rozdziale do monografii *Organy administracji celnej* [w:] *Podstawy prawa finansowego i finansów publicznych*, red. A. Drwiłło, WoltersKluwer business, Warszawa 2014, s. 184-187.

Jednym ze źródeł zasobów własnych budżetu Unii Europejskiej, obok wpłat państw członkowskich (zasobów własnych opartych na dochodzie narodowym brutto) oraz zasobów własnych opartych na podatku od wartości dodanej (VAT), są tradycyjne zasoby własne, do

których zaliczają się w głównej mierze dochody z cel pobranych przez krajowe administracje celne na granicach Unii Europejskiej. W opracowaniu *The impact of the traditional own resources on the budget of the European Union* [w:] *Optimization of organization and legal solutions concerning public revenues and expenditures in public interest (conference proceedings)* red. E. Lotko, U.K. Zawadzka-Pąk, M. Radvan, Wydawnictwo Temida 2, Białystok – Vilnius 2018, s. 147-157 wykazano, iż wpływ tradycyjnych zasobów własnych na dochody budżetowe Unii Europejskiej zmieniał się na przestrzeni lat. Od momentu wprowadzenia systemu zasobów własnych na początku lat 70-tych XX wieku tradycyjne zasoby własne stanowiły główne źródło dochodów budżetu unijnego, a między 1971 a 1975 r. wpływy z tego źródła prawie się podwoiły. Od 1979 rola tradycyjnych zasobów własnych zmalała na rzecz wpłat państw członkowskich oraz zasobów własnych opartych na podatku od wartości dodanej (VAT). Obecnie tradycyjne źródła własne stanowią około 13% dochodów budżetu Unii Europejskiej, natomiast długoterminowa tendencja jest spadkowa.

Analiza tej tematyki, jak również kilkunastoprocentowe niedobory w budżecie Unii Europejskiej związane z prawdopodobnym opuszczeniem Unii Europejskiej przez Wielką Brytanię skłoniły mnie do głębszego zainteresowania się tą tematyką. Wielka Brytania była do tej pory jednym z największych płatników budżetu unijnego. W latach 2009-2016 udział Wielkiej Brytanii we wpłatach do budżetu Unii Europejskiej wynosił od 10 do 21 miliardów Euro rocznie, co stanowiło od 9 do 16% wpływów unijnego budżetu. Konieczne stało się zatem dostosowanie polityki wydatkowej do nowej zmieniającej się sytuacji, jak również racjonalizacja źródeł przychodów. W ramach nowych wieloletnich ram finansowych na lata 2021-2027 Komisja Europejska zaproponowała daleko idące zmiany w zakresie dochodów budżetowych Unii Europejskiej. Ich celem nie jest zmiana ogólnej wielkości budżetu unijnego, lecz zmiana sposobu jego finansowania. Jako podstawowe zmiany wskazać należy wygaśnięcie rabatów, obniżenie z 20% do 10% kwoty, jaką państwa zatrzymują przy poborze cel, uproszczenia w zasobach własnych opartych na podatku od wartości dodanej (VAT) oraz wprowadzenie nowych źródeł finansowania. W opracowaniach: *The impact of Brexit on the revenues of the budget of the European Union* [w:] *European Financial Law in Times of Crisis of the European Union*, ed. Roman Vybiral, Gábor Hulkó, Dialóg Campus, Budapest, 2019 oraz *Wpływ Brexitu na wieloletnie ramy finansowe Unii Europejskiej na lata 2021-2027* (opracowanie przyjęte do publikacji pokonferencyjnej - Zjazd Katedr Prawa Finansowego organizowany przez Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Zielonogórskiego, Mierzęcin 2018 r.) odniosłam się do propozycji Komisji Europejskiej w tym zakresie.

Helena Kalinowska

Tematyka dotycząca szeroko rozumianego prawa celnego była przedmiotem moich wystąpień na następujących konferencjach o zasięgu międzynarodowym i krajowym:

1. *Customs sovereignty of the countries of the EU*, referat wygłoszony na Międzynarodowej Konferencji Naukowej nt. Tax Sovereignty and the Concept of Fiscal Rule-Making in the Countries of Central and Eastern Europe organizowanej przez Katedrę Prawa Finansowego Wydziału Prawa Uniwersytetu w Woroneżu przy udziale Centrum Informacji i Organizacji Badań Finansów Publicznych i Prawa Podatkowego Krajów Europy Środkowej i Wschodniej, Woroneż Rosja 2018 r.
2. *The impact of Brexit on the revenues of the European Union*, referat wygłoszony na Międzynarodowej Konferencji Naukowej nt. Currency, Taxes and Other Institutes of Financial Law organizowana przez Katedrę Prawa Finansowego Wydziału Prawa Uniwersytetu w Pradze przy udziale Centrum Informacji i Organizacji Badań Finansów Publicznych i Prawa Podatkowego Krajów Europy Środkowej i Wschodniej, Praga Czechy 2018 r.
3. *Wpływ Brexitu na wieloletnie ramy finansowe Unii Europejskiej na lata 2021-2027*, referat wygłoszony na Zjeździe Katedr Prawa Finansowego nt. „Teoretyczne i praktyczne aspekty prawa finansowego. Problemy, koncepcje, wyzwania i rozwiązania” organizowaną przez Katedrę Prawa Finansowego Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Zielonogórskiego, Mierzęcin 2018 r.

Ad c) prawo podatkowe

Trzeci obszar moich zainteresowań naukowo-badawczych stanowi prawo podatkowe. Prowadzenie zajęć z zakresu podatków pośrednich na Studiach Podyplomowych Podatki i prawo podatkowe na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Gdańskiego, sprzyjało zainteresowaniu się problematyką podatków pośrednich i ich poboru przez administrację skarbową. Jestem autorką opracowania *Podatki pośrednie [w:] Podstawy prawa finansowego i finansów publicznych*, red. A. Drwiłło, WoltersKluwer business, Warszawa 2018, s. 582-591. Pracą o charakterze przekrojowym jest tekst, napisany wspólnie z T. Nowakiem: *Właściwość organów Krajowej Organizacji Skarbowej w postępowaniu z tytułu importu towarów oraz w sprawach opłaty paliwowej [w:] Prawo celne, podatek akcyzowy oraz kary pieniężne w ustawie o grach hazardowych. Doświadczenia i wyzwania*, red. T. Nowak, P. Stanisławiszyn, Wydawnictwo BW Szczecin, Szczecin 2018, s. 241-259 (mój indywidualny wkład w opracowanie oceniam na 50%). W opracowaniu tym analizą objęto zmiany w zakresie kształtu i uprawnień organów celnych po wejściu w życie ustawy z dnia 16 listopada 2016 r. o

Krajowej Administracji Skarbowej.

Wyrazem poszukiwań badawczych w tym względzie jest również publikacja, której jestem współautorką wraz z T. Nowakiem, *Kontrola celno-skarbowa w obrocie między Unią Europejską a krajami trzecimi*, Krytyka Prawa. Niezależne Studia nad Prawem, Akademia im. L. Koźmińskiego, 2019; (mój indywidualny wkład w opracowanie oceniam na 50%). W opracowaniu tym podjęto się analizy funkcjonowania obowiązujących od 1 marca 2017 r. regulacji pod kątem wymiaru i poboru przez nowe organy należności związanych z przywozem i wywozem towarów na obszar celny Unii Europejskiej. Problematyki kontroli celno-skarbowej dotyczy także publikacja, której również jestem współautorką wraz z T. Nowakiem, *Kontrola celno-skarbowa podmiotów działających na rynku paliw w zakresie w zakresie podatku akcyzowego i opłaty paliwowej oraz podatku od towarów i usług*, Białostockie Studia Prawnicze, 2/2019 (mój indywidualny wkład w opracowanie oceniam na 50%). W opracowaniu tym dokonano oceny skutków nowych regulacji w sferze finansów publicznych w wyjątkowo mocno zagrożonej działalnością szarej strefy, a przez to ryzykiem znaczących uszczupień dochodów budżetowych. Obecny stan prawny, polegający na zachowaniu dualizmu odnośnie do właściwości miejscowej organów w stosunku do podmiotów dokonujących obrotu paliwami, nie wydaje się rozwiązaniem do końca trafnym w świetle dotychczasowych doświadczeń, wskazujących, że rozproszenie kompetencji może skutkować zaburzeniami w przepływie informacji pomiędzy naczelnikiem urzędu skarbowego będącym organem podatkowym i realizującym kontrolę podatkową a naczelnikiem urzędu celno-skarbowego wykonującym kontrolę celno-skarbową i to pomimo funkcjonowania wymienionych organów w ramach jednolitej Krajowej Administracji Skarbowej. W konsekwencji stwierdzono, iż zmiany legislacyjne zmierzające do skupienia właściwości w zakresie akcyzy, opłaty paliwowej i – co istotne – także podatku VAT w jednym organie mogą wpłynąć na zwiększenie dochodów Skarbu Państwa z tytułu danin publicznych pobieranych od podmiotów działających na rynku paliwowym. Funkcję tę mógłby pełnić, ze względu na doświadczenie w zakresie kontroli i posiadane uprawnienia, naczelnik urzędu celno-skarbowego.

Przedmiotem moich badań z zakresu prawa podatkowego stała się również problematyka związana z podatkiem dochodowym od osób fizycznych, czego wyrazem są publikacje: *Kontrowersje wokół ulgi meldunkowej w podatku dochodowym od osób fizycznych [w:] XXV lat przeobrażeń w prawie finansowym i prawie podatkowym – ocena dokonań i wnioski na przyszłość*, red. Z. Ofiarski, Wydawnictwo Uniwersytetu Szczecińskiego, Wydział Prawa i Administracji, Szczecin 2014, s. 543-551, jak również *Opodatkowanie podatkiem*

Keimer - Kolnecker

dochodowym od osób fizycznych wynagrodzenia z tytułu obciążenia nieruchomości służebnością przesyłu, Studia Iuridica Toruniensia, Nr 21, 2018, s. 291-303.

W obszarze moich zainteresowań jest również problematyka ogólnego prawa podatkowego. Właściwa interpretacja przepisów prawa podatkowego może być z racji rozbudowanych i często niejasnych przepisów prawnych bardzo utrudniona. W tym zakresie na uwagę zasługuje publikacja *Interpretacja przepisów prawa podatkowego jako instrument ochrony interesów oraz bezpieczeństwa podatkowego podatnika* [w:] *Bezpieczeństwo w administracji i biznesie we współczesnym świecie, cz. I*, red. M. Chrabkowski, C. Tatarczuk, J. Tomaszewski, Wyższa Szkoła Administracji i Biznesu, Gdynia 2011, s. 194-205 w której problematykę interpretacji przepisów prawa podatkowego przedstawiono nie z punktu widzenia zabezpieczenia interesów fiskalnych państwa, lecz przez pryzmat zapewnienia bezpieczeństwa podatkowego podatnika.

W publikacji *Taxation of sea ports in Poland with real estate tax* [w:] *The challenges of local government financing in the light of European Union Regional Policy (conference proceedings)*, red. P. Mrkyvka, J. Gliniecka, E. Tomaskova, E. Jucniewicz, T. Sowiński, M. Radvan, Masaryk University, Brno 2018, s. 247-263, zajęłam się problematyką opodatkowania portów morskich podatkiem od nieruchomości. Porty morskie korzystają ze zwolnienia w podatku od nieruchomości jedynie w ograniczonym zakresie. Zwolnienia te nie obejmują bowiem ogólnie całych portów, a opodatkowanie portów morskich budziło wiele sporów w doktrynie i było przedmiotem rozbieżnych orzeczeń sądów administracyjnych. Swoje stanowisko na temat kwestii opodatkowania portów morskich podatkiem od nieruchomości wyraziłam również prezentując referat nt. *Income of Gdynia municipality from the taxation of its Seaport with the real estate tax* na III Międzynarodowej Konferencji Finansów Samorządu Terytorialnego pt. „Samorząd terytorialny w 20 lat po reformie administracyjnej państwa. Bilans nadziei i postulaty na przyszłość” organizowanej przez Centrum prawa samorządowego i prawa finansów lokalnych Uniwersytetu Gdańskiego, Katedrę Prawa Finansowego Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Gdańskiego oraz Katedrę Prawa Finansowego i Gospodarki Narodowej Wydziału Prawa, Uniwersytetu Masaryka w Brnie, Gdańsk 2018 r.

Ponadto jestem autorką 5 haseł do Leksykonu prawa finansowego, *Leksykon prawa finansowego: 100 podstawowych pojęć*, red: A. Drwiłło, D. Maśniak, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2015 (II wydanie), (hasła - Agencja celna, Dług celny, Procedury celne, Skład celny, Taryfa celna) oraz 5 haseł (Cło, Podatek, Podatek od towarów i usług, VAT; Polityka celna) do *Wielkiej Encyklopedii Prawa*, tom III *Prawo Unii Europejskiej*, red. Z.

Henner - kolosek

Brodecki, O. Hołub, Ubi societas ibi ius, Warszawa 2014.

Kompletny wykaz wszystkich publikacji oraz opis pozostałych moich osiągnięć, w tym referatów wygłoszonych na konferencjach naukowych znajduje się w załączniku nr 4 „Wykaz opublikowanych prac naukowych oraz informacja o osiągnięciach dydaktycznych, współpracy naukowej, odbytych stażach i popularyzacji nauki”. Prowadzone przeze mnie badania naukowe nie pozostają bez wpływu na praktykę, gdyż staram się podejmować działania w zakresie ich popularyzacji oraz wdrażania osiągniętych wyników. Jako doradca podatkowy uczestniczę w opiniowaniu aktów prawnych, zwłaszcza z zakresu prawa podatkowego i celnego. W ramach konsultacji projektów legislacyjnych w ramach Krajowej Izby Doradców Podatkowych w ostatnim czasie zajęłam stanowisko na przykład w sprawie projektu rozporządzenia Ministra Finansów w sprawie odliczania i zwrotu kwot wydanych na zakup kas rejestrujących mającego na celu zrównanie kosztów i obowiązków posiadaczy kas rejestrujących on-line z obowiązkami posiadaczy kas off-line, jak również w sprawie projektu ustawy o rozstrzyganiu sporów dotyczących podwójnego opodatkowania oraz zawieraniu uprzednich porozumień cenowych. Proponowane przeze mnie zmiany dotyczyły obniżenia kosztów funkcjonowania administracji podatkowej zarówno na poziomie Ministerstwa Finansów, jak i zespołów terenowych poprzez zmianę okresu przewidzianego w art. 96 oraz 107 ust. 3. o dwa lata. Ponadto jestem autorką licznych opinii prawnych z zakresu prawa podatkowego dla przedsiębiorców.

Odbyłam dwa tygodniowe staże naukowo-dydaktyczne, z czego pierwszy w 2011 r. w Universidad de Córdoba w Hiszpanii, gdzie wygłosiłam między innymi wykład nt. *Protection of taxpayers' rights in the European Union* dla studentów Studiów Podyplomowych, a drugi w 2018 r. w Helmo University w Liege w Belgii, który obejmował wygłoszenie trzech wykładów na temat prawa celnego Unii Europejskiej dla studentów kierunków European & International Law oraz International Business.

Jestem stałym recenzentem miesięcznika Monitor Prawa Celnego i Podatkowego, jak również recenzentem kwartalnika Financial Law Review, recenzowałam również artykuły naukowe w języku angielskim do publikacji pokonferencyjnych.

Jestem członkiem Stowarzyszenia Centrum Informacji i Organizacji Badań Finansów Publicznych i Prawa Podatkowego Krajów Europy Środkowej i Wschodniej przy Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu w Białymstoku. Stowarzyszenie to w ramach swojej działalności corocznie podejmuje inicjatywy naukowe organizując międzynarodowe Konferencje Naukowe – Białystok/Polska (2002), Brno/Czechy (2003), Wilno/Litwa (2004),

Kosice/Słowacja (2005), Grodno/Białoruś (2006), Voronezh/Rosja (2007), Paryż/Francja (2008), Lwów/Ukraina (2009), Praga/Czechy (2020), Gyor/Węgry (2011), Białystok/Polska (2012), Omsk/Rosja (2013), Mikulov/Czechy (2014), Strbske Pleso/Słowacja (2015), Białystok/Polska (2016), Wilno/Litwa (2017), Praga/Czechy (2018), Grodno/Białoruś (2019).

Anna Reier-Kaliszewska

Anna Reier-Kaliszewska